

Position paper ten behoeve van het rondetafelgesprek Wetsvoorstel tot wijziging van de Embryowet in verband met de afschaffing van het tijdelijk verbod op het doen ontstaan van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek.

Tweede Kamer | Vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport | 9 april 2025

Het Rathenau Instituut doet onderzoek naar en organiseert dialogen over, wat burgers vinden van embryo-onderzoek en alternatieven voor embryo-onderzoek. In dit position paper gaan we in op drie vragen die voorliggen vanuit de commissie VWS. Onze input is gebaseerd op zowel afgerond als lopend onderzoek.

1. Wat zijn nu al de toepassingsmogelijkheden bij het laten ontstaan van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek en welk onderzoek kan nu nog niet worden gedaan?

Uit onderzoek en dialogen blijkt dat Nederlanders verdeeld zijn over het tot stand brengen van embryo's voor onderzoek. Een deel wijst dit af, soms vanuit confessionele of principiële overtuigingen. Voor een grote groep hangt hun positie af van de toepassingen, de voorwaarden waaronder het onderzoek plaatsvindt en de uiteindelijke (maatschappelijke) effecten. Veel mensen geven aan het verbeteren van bestaande vruchtbaarheidsbehandelingen zoals ivf, een mooie toepassing te vinden. Tegelijkertijd be vraagt men vaak de prioriteit van dit onderzoek, en hoe 'ver' wetenschap en technologie moeten gaan om een genetisch eigen kind mogelijk te maken.

Er zijn ook toepassingen die gevoeliger liggen, zoals onderzoek naar kiembaanmodificatie. Door het verbod op het tot stand brengen van embryo's is momenteel preklinisch onderzoek naar kiembaanmodificatie niet mogelijk. Dit is voor mensen vaak een geruststelling. Ook valt op dat veel burgers de mogelijkheid van kiembaanmodificatie zelf al aan embryo-onderzoek linken. Het is belangrijk dat politici zich hier bewust van zijn en helder communiceren over hoe deze wet zich verhoudt tot kiembaanmodificatie en basaal onderzoek naar genetische aandoeningen. Een andere meer gevoelige toepassing is het onderzoek naar de ontwikkeling van embryo's van geslachtscellen ontstaan uit pluripotente stamcellen. Deze technologie is nog in ontwikkeling. Gebruik van deze in-vitro geslachtscellen voor voortplanting is in de voorgenomen **Embryowet** niet verboden. In dialogen blijken burgers juist rond de toepassing van deze technologie voor voortplanting veel zorgen te hebben. Wat deze zorgen betekenen voor hun visie op de regulering van (het tot stand brengen van embryo's met) deze in-vitro geslachtscellen, onderzoekt het Rathenau Instituut eind 2025.

2. Waarom is het wel/niet belangrijk dat dit onderzoek in Nederland plaats kan vinden? Tot welke relatie staat dit onderzoek en de (on)mogelijkheden tot landen om ons heen?

Een deel van de mensen geeft aan niet te zien waarom dit onderzoek in een klein land als Nederland zou moeten gebeuren. Zij betwijfelen of Nederland hiervoor wel de expertise en middelen heeft. Dat onderzoek juist in Nederland, in tegenstelling tot veel

andere landen, in een niet-commerciële setting plaatsvindt, is hen vaak niet bekend. Een grote groep deelnemers geeft aan liever te zien dat onderzoek in Nederland plaatsvindt onder goede voorwaarden, dan in landen waarin andere, minder strenge, ethische voorwaarden en grenzen gesteld worden.

Een belangrijke voorwaarde is voor veel burgers dat goed is nagedacht over hoe eicellen die nodig zijn voor het tot stand brengen van embryo's, verkregen worden. Dit vereist een intensief medisch traject, vergelijkbaar met ivf. Eicellen moeten op een ethische manier worden verkregen, en van (indirecte) dwang of financiële prikkels mag geen sprake zijn.

Tot slot merkt het Rathenau Instituut op dat in een aantal landen het tot stand brengen van embryo's voor onderzoek is toegestaan. Zij vraagt zich af of bekend is wat de effecten daarvan zijn. Wat wordt er daar in praktijk onderzocht en wat levert het op?

3. Hoe kijken de sprekers aan tegen het doen ontstaan van embryoachtige structuren of pluripotente stamcellen ten behoeve van vruchtbaarheidsonderzoek?

Er bestaan verschillende embryoachtige structuren (embryomodellen) en technieken die gebruikmaken van pluripotente stamcellen. We richten ons hier op één techniek, waarmee onderzoek naar de eerste dagen van de ontwikkeling van het embryo mogelijk zou kunnen worden.

Als gezegd proberen wetenschappers ei- en zaadcellen te ontwikkelen uit pluripotente stamcellen. Wanneer dit lukt, kan hiermee wellicht een embryo gemaakt worden voor onderzoek. Tijdens dialogen bleken mensen het mooi te vinden dat met deze techniek eiceldonatie niet nodig zou zijn. Tegelijkertijd roept de techniek vragen en zorgen op, bijvoorbeeld over de mogelijkheid oneindige hoeveelheden embryo's te maken, en de doorontwikkeling van deze technologie voor reproductieve doeleinden.

In dialogen over embryomodellen die direct zijn gemaakt uit clusters stamcellen, blijken mensen onderzoek met embryomodellen die functies missen (en dus nooit kunnen uitgroeien) minder gevoelig te vinden. Het Rathenau Instituut onderzoekt momenteel welke van deze functies voor mensen het verschil maken, en of het genetisch aanpassen van in-vitro geslachtscellen voor burgers een geschikt alternatief zou vormen voor het gebruik van 'klassieke' voor onderzoek tot stand gebrachte embryo's.

Wat te doen

Nederlanders zijn verdeeld over het tot stand brengen van embryo's voor onderzoek en wegen veel verschillende argumenten en belangen. Velen zien kansen, maar een klein deel van de Nederlanders heeft grote moeite met het tot stand brengen van embryo's voor onderzoek. De politiek zal deze diversiteit aan perspectieven, en de groep burgers voor wie tegenargumenten zeer zwaar wegen, in haar oordeelsvorming moeten meenemen. Het is van belang dat politici zich in de onderbouwing van hun standpunten verhouden tot al deze vragen en overwegingen van burgers.¹

ⁱ Zie onze gerelateerde publicaties: [Gewicht in de schaal | Rathenau Instituut](#), [Maatschappelijke inzichten over embryo-onderzoek | Rathenau Instituut](#), [Nederlanders genuanceerd over eicellen en zaadcellen uit het lab | Rathenau Instituut](#), ['Politiek moet zorgen van burgers serieus nemen vóór het toestaan van kweekembryo's' | Rathenau Instituut](#).